

Taittirīya-Brāhmaṇa

Book 3, Chapter 10

Edited by Subramania Sarma, Chennai

Final proofread version, 1st April 2005

[[3-10-1-1]]

संज्ञानं विज्ञानं प्रज्ञानं जानदभिजानत्।
संकल्पमानं प्रकल्पमानमुपकल्पमानमुपकृतं कृतम्।
श्रेयो वसीय आयत्संभूतं भूतम्।
चित्रः केतुः प्रभानाभान्तसंभान्।
ज्योतिष्माऽस्तेजस्वानातपऽस्तपन्नभितपन्।
रोचनो रोचमानः शोभनः शोभमानः कल्याणः।
दर्शा दृष्टा दर्शता विश्वरूपा सुदर्शना।
आप्यायमाना प्यायमाना प्याया सूनृतेरा।
आपूर्यमाणा पूर्यमाणा पूरयन्ती पूर्णा पौर्णमासी।
दाता प्रदाताऽऽनन्दो मोदः प्रमोदः ॥ १ ॥

[[3-10-1-2]]

आवेशयन्निवेशयन्त्संवेशनः सःशान्तः शान्तः।
आभवन्प्रभवन्त्संभवन्त्संभूतो भूतः।
प्रस्तुतं विष्टुतं सऽस्तुतं कल्याणं विश्वरूपम्।
शुक्रममृतं तेजस्वि तेजः समिद्धम्।
अरुणं भानुमन्मरीचिमदभितपत्तपस्वत्।
सविता प्रसविता दीप्तो दीपयन्दीप्यमानः।
ज्वलञ्ज्वलिता तपन्वितपन्त्संतपन्।
रोचनो रोचमानः शुम्भूः शुम्भमानो वामः।
सुता सुन्वती प्रसुता सूयमानाऽभिषूयमाणा।
पीती प्रपा संपा तृप्तिस्तर्पयन्ती ॥ २ ॥

[[3-10-1-3]]

कान्ता काम्या कामजाताऽऽयुष्मती कामदुघा।

अ॒भि॒शा॒स्ताऽनु॒म॒न्ताऽऽन॒न्दो मो॒दः प्र॒मो॒दः ।
 आ॒सा॒दय॑न्निषा॒दय॑न्त्स॒सा॒दनः॑ स॒सन्नः॑ स॒न्नः ।
 आ॒भूर्वि॒भूः प्र॒भूः शंभूर्भु॑वः ।
 प॒वित्रं॑ प॒विधि॑ष्यन्पू॒तो मे॒ध्यः ।
 यशो॑ यश॒स्वाना॒युर॒मृतः॑ ।
 जी॒वो जी॑विष्यन्त्स्वर्गो लो॒कः ।
 सह॑स्वान्त्सही॒यानो॑ज॒स्वान्त्सह॑मानः ।
 जय॑न्नभि॒जय॑न्त्सु॒द्रवि॑णो द्रवि॒णो॒दाः ।
 आ॒र्द्रप॑वित्रो॒ हरि॑केशो॒ मोदः॑ प्र॒मो॒दः ॥ ३ ॥

[[3-10-1-4]]

अ॒रु॒णोऽरु॒णर॑जाः पुण्डरी॒को वि॒श्वजि॑दभि॒जित् ।
 आ॒र्द्रः पि॒न्वमा॑नोऽन्न॒वा॒न्नस॑वानि॒रा॒वान् ।
 स॒र्वौष॑धः सम्भ॒रो मह॑स्वान् ।
 ए॒ज॒त्का जौ॑व॒त्काः ।
 क्षु॒ल्ल॒काः शि॑पिविष्ट॒काः ।
 स॒रि॒स्र॒राः सु॒शे॒वः ।
 अ॒जि॒रासौ॑ गमि॒ष्णवः॑ ।
 इ॒दानीं॑ त॒दानी॑मे॒तर्हि॑ क्षि॒प्रम॑जि॒रम् ।
 आ॒शु॒र्नि॒मेषः॑ फ॒णो द्र॑वन्नति॒द्रव॑न् ।
 त्वर॑ऽस्त्वर॑माण आ॒शुरा॑शीयाञ्ज॒वः ।
 अ॒ग्नि॒ष्टोम॑ उ॒बध्यो॑ऽति॒रा॒त्रो द्वि॒रा॒त्रस्त्रि॑रा॒त्रश्च॑तू॒रा॒त्रः ।
 अ॒ग्नि॒ऋ॒तुः सूर्य॑ ऋ॒तुश्च॒न्द्रमा॑ ऋ॒तुः ।
 प्र॒जा॒प॒तिः सं॑वत्स॒रो म॒हान्कः॑ ॥ ४ ॥
 प्र॒मो॒दस्त॑र्पय॒न्ती प्र॒मो॒दो ज॒वस्त्री॑णि च ॥ १ ॥

[[3-10-2-1]]

भूर॑ग्निं च॑ पृथि॒वीं च॑ मां च॑ ।
 त्रींश्च॑ लो॒कान्त्सं॑वत्स॒रं च॑ ।
 प्र॒जा॒प॒तिस्त्वा॑ सादयतु ।
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒रस्व॑द्भुवा सी॒द ।

भुवो वायुं चान्तरिक्षं च मां च।
 त्रींश्च लोकान्तसंवत्सरं च।
 प्रजापतिस्त्वा सादयतु।
 तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्भुवा सीद।
 स्वरादित्यं च दिवं च मां च।
 त्रींश्च लोकान्तसंवत्सरं च।
 प्रजापतिस्त्वा सादयतु।
 तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्भुवा सीद।
 भूर्भुवः स्वश्चन्द्रमसं च दिशश्च मां च।
 त्रींश्च लोकान्तसंवत्सरं च।
 प्रजापतिस्त्वा सादयतु।
 तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्भुवा सीद ॥ १ ॥
 संवत्सरं च षड् ॥ २ ॥

[[3-10-3-1]]

त्वमेव त्वां वैत्थ योऽसि सोऽसि।
 त्वमेव त्वामचैषीः।
 चितश्चासि संचितश्चास्यग्ने।
 एतावांश्चासि भूयांश्चास्यग्ने।
 यत्ते अग्ने न्यूनं यदु तेऽतिरिक्तम्।
 आदित्यास्तदङ्गिरसश्चिन्वन्तु।
 विश्वे ते देवाश्चितिमापूरयन्तु।
 चितश्चासि संचितश्चास्यग्ने।
 एतावांश्चासि भूयांश्चास्यग्ने।
 मा ते अग्नेऽचयेन माऽति च येनायुरावृक्षि।
 सर्वेषां ज्योतिषां ज्योतिर्यदुदावुदेति।
 तपसो जातमनिभृष्टमोजः।
 तत्ते ज्योतिरिष्टके।
 तेन मे तप।
 तेन मे ज्वल।

तेन॑ मे दीदिहि ।
यव॑द्दे॒वाः ।
याव॑दसा॒ति॒ सूर्यः॑ ।
याव॑दु॒तापि॑ ब्रह्म ॥ १ ॥
आवृ॑क्षि नव॑ च ॥ ३ ॥

[[3-10-4-1]]

सं॒वत्स॒रोऽसि॑ परि॒वत्स॒रोऽसि॑ ।
इ॒दा॒वत्स॒रोऽसी॑दु॒वत्स॒रोऽसि॑ ।
इ॒द्वत्स॒रोऽसि॑ वत्स॒रोऽसि॑ ।
तस्य॑ ते वस॒न्तः शि॒रः ।
ग्री॒ष्मो दक्षि॑णः प॒क्षः ।
व॒र्षाः पु॒च्छ॑म् ।
श॒रदु॒त्तरः॑ प॒क्षः ।
हे॒मन्तो॑ मध्य॑म् ।
पूर्व॑प॒क्षाश्चित॑यः ।
अ॒पर॒पक्षाः॑ पु॒रीष॑म् ॥ १ ॥

[[3-10-4-2]]

अ॒हो॒रा॒त्राणी॑ष्टकाः ।
ऋ॒षभो॑ऽसि स्व॒र्गो लो॒कः ।
यस्या॑ दि॒शि म॒हीय॑से ।
ततो॑ नो॒ मह॒ आव॑ह ।
वा॒युर्भू॒त्वा सर्वा॑ दि॒श आवा॑हि ।
सर्वा॑ दि॒शोऽनु॑ विवा॑हि ।
सर्वा॑ दि॒शोऽनु॑ संवा॑हि ।
चित्या॑ चि॒तिमा॑पृण ।
अ॒चित्या॑ चि॒तिमा॑पृण ।
चि॒दा॒सि॑ स॒मुद्र॑यो॒निः ॥ २ ॥

[[3-10-4-3]]

इ॒न्दु॒र्दक्षः॑ श्ये॒न ऋ॒तावा॑ ।

हिरण्यपक्षः शकुनो भुरण्युः ।
 महान्तसधस्थै ध्रुव आनिषत्तः ।
 नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीः ।
 एति प्रेति वीति समित्युदिति ।
 दिवं मे यच्छ ।
 अन्तरिक्षं मे यच्छ ।
 पृथिवीं मे यच्छ ।
 पृथिवीं मे यच्छ ।
 अन्तरिक्षं मे यच्छ ।
 दिवं मे यच्छ ।
 अह्ना प्रसारय ।
 रात्र्या समच ।
 रात्र्या प्रसारय ।
 अह्ना समच ।
 कामं प्रसारय ।
 कामं समच ॥ ३ ॥
 पुरीषं समुद्रयौनिः पृथिवीं मे यच्छान्तरिक्षं मे यच्छ सप्त च ॥ ४ ॥

[[3-10-5-1]]

भूर्भुवः स्वः ।
 ओजो बलम् ।
 ब्रह्म क्षत्तम् ।
 यशो महत् ।
 सत्यं तपो नाम ।
 रूपममृतम् ।
 चक्षुः स्रोत्रम् ।
 मन आयुः ।
 विश्वं यशो महः ।
 समं तपो हरो भाः ।
 जातवेदा यदि वा पावकोऽसि ।

वैश्वानरो यदि वा वैद्युतोऽसि।
शं प्रजाभ्यो यजमानाय लोकम्।
ऊर्जं पुष्टिं ददद्भ्याववृत्स्व ॥ १ ॥
भाश्चत्वारि च ॥ ५ ॥

[[3-10-6-1]]

राज्ञीं विराज्ञीं।
सम्राज्ञीं स्वराज्ञीं।
अर्चिः शोचिः।
तपो हरो भाः।
अग्निरिन्द्रो बृहस्पतिः।
विश्वे देवा भुवनस्य गोपाः।
ते मा सर्वे यज्ञसा सःसृजन्तु ॥ १ ॥
राज्ञीन्द्रो मा सत ॥ ६ ॥

[[3-10-7-1]]

असवे स्वाहा वसवे स्वाहा।
विभुवे स्वाहा विवस्वते स्वाहा।
अभिभुवे स्वाहाऽधिपतये स्वाहा।
दिवांपतये स्वाहाऽहस्पत्याय स्वाहा।
चाक्षुष्मत्याय स्वाहा ज्योतिष्मत्याय स्वाहा।
राज्ञे स्वाहा विराज्ञे स्वाहा।
संराज्ञे स्वाहा स्वराज्ञे स्वाहा।
शूषाय स्वाहा सूर्याय स्वाहा।
चन्द्रमसे स्वाहा ज्योतिषे स्वाहा।
सःसर्पाय स्वाहा कल्याणाय स्वाहा।
अर्जुनाय स्वाहा ॥ १ ॥
कल्याणाय स्वाहैकं च ॥ ७ ॥

[[3-10-8-1]]

विपश्चिते पवमानाय गायत।
मही न धाराऽत्यन्धो अर्षति।

अहिर्ह जीर्णामतिसर्पति त्वचम्।
अत्यो न क्रीडन्नसरदृषा हरिः।
उपयामगृहीतोऽसि मृत्यवे त्वा जुष्टं गृह्णामि।
एष ते योनिर्मृत्यवे त्वा।
अपमृत्युमपक्षुधम्।
अपेतः शपथं जहि।
अधा नो अग्न आवह।
रायस्योषः सहस्रिणम् ॥ १ ॥

[[3-10-8-2]]

ये ते सहस्रमयुतं पाशाः।
मृत्यो मर्त्याय हन्तवे।
तान्यज्ञस्य मायया।
सर्वानवयजामहे।
भक्षोऽस्यमृतभक्षः।
तस्य ते मृत्युपीतस्यामृतवतः।
स्वगाकृतस्य मधुमतः।
उपहृतस्योपहृतो भक्षयामि।
मन्द्राऽभिभूतिः केतुर्यज्ञानां वाक्।
असावेहि ॥ २ ॥

[[3-10-8-3]]

अन्धो जागृविः प्राण।
असावेहि।
बधिर आक्रन्दयितरपान।
असावेहि।
अहस्तोऽस्त्वा चक्षुः।
असावेहि।
अपादाशो मनः।
असावेहि।
कवे विप्रचित्ते श्रोत्र।

असावेहि।

[[3-10-8-4]]

सुहस्तः सुवासाः।

शूषो नामास्यमृतो मर्त्येषु।

तं त्वाऽहं तथा वेद।

असावेहि।

अग्निर्मे वाचि श्रितः।

वाग्घृदये।

हृदयं मयि।

अहममृतै।

अमृतं ब्रह्मणि।

वायुर्मे प्राणे श्रितः ॥ ४ ॥

[[3-10-8-5]]

प्राणो हृदये।

हृदयं मयि।

अहममृतै।

अमृतं ब्रह्मणि।

सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः।

चक्षुर्हृदये।

हृदयं मयि।

अहममृतै।

अमृतं ब्रह्मणि।

चन्द्रमा मे मनसि श्रितः ॥ ५ ॥

[[3-10-8-6]]

मनो हृदये।

हृदयं मयि।

अहममृतै।

अमृतं ब्रह्मणि।

दिशो मे श्रोत्रे श्रिताः।

श्रोत्रं हृदये।
हृदयं मयि।
अहममृतै।
अमृतं ब्रह्मणि।
आपो मे रेतसि श्रिताः ॥ ६ ॥

[[3-10-8-7]]

रेतो हृदये।
हृदयं मयि।
अहममृतै।
अमृतं ब्रह्मणि।
पृथिवी मे शरीरे श्रिता।
शरीरं हृदये।
हृदयं मयि।
अहममृतै।
अमृतं ब्रह्मणि।
ओषधिवनस्पतयो मे लोमसु श्रिताः ॥ ७ ॥

[[3-10-8-8]]

लोमानि हृदये।
हृदयं मयि।
अहममृतै।
अमृतं ब्रह्मणि।
इन्द्रो मे बले श्रितः।
बलं हृदये।
हृदयं मयि।
अहममृतै।
अमृतं ब्रह्मणि।
पर्जन्यो मे मूर्ध्नि श्रितः ॥ ८ ॥

[[3-10-8-9]]

मूर्धा हृदये।

हृदयं मयि।
अहममृतै।
अमृतं ब्रह्मणि।
ईशानो मे मन्यौ श्रितः।
मन्युर्हृदये।
हृदयं मयि।
अहममृतै।
अमृतं ब्रह्मणि।
आत्मा म आत्मनि श्रितः ॥ ९ ॥

[[3-10-8-10]]

आत्मा हृदये।
हृदयं मयि।
अहममृतै।
अमृतं ब्रह्मणि।
पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात्।
पुनः प्राणः पुनराकूतमागात्।
वैश्वानरो रश्मिभिर्वावृधानः।
अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः ॥ ९ ॥
सहस्रिणामिहि श्रोत्रासावेहि प्राणे श्रितो मनसि श्रितो रेतसि श्रिता लोमसु श्रिता मूर्ध्नि श्रित आत्मनि
श्रितोऽष्टौ च ॥ ८ ॥
अग्निर्वायुः सूर्यश्चन्द्रमा दिश आपः पृथिव्योषधिवनस्पतय इन्द्रः पर्जन्य ईशान आत्मा पुनर्मे त्रयोदश ॥

[[3-10-9-1]]

प्रजापतिर्देवानसृजत।
ते पाप्मना संदिता अजायन्त।
तान्व्यद्यत्।
यद्यद्यत्।
तस्माद्विद्युत्।
तमवृश्चत्।
यदवृश्चत्।

तस्माद्दृष्टिः ।
तस्माद्यत्रैते देवते अभिप्राप्तः ।
वि च हैवास्य तत्र पाप्मानं घतः ॥ १ ॥

[[3-10-9-2]]

वृश्चतश्च ।
सैषा मीमांसाऽग्निहोत्र एव संपन्ना ।
अथो आहुः ।
सर्वेषु यज्ञक्रतुष्विति ।
होष्यन्नप उपस्पृशेत् ।
विद्युदसि विद्य मे पाप्मानमिति ।
अथ हुत्वोपस्पृशेत् ।
वृष्टिरसि वृश्च मे पाप्मानमिति ।
यक्ष्यमाणो वेष्ट्वा वा ।
वि च हैवास्यैते देवते पाप्मानं घतः ॥ २ ॥

[[3-10-9-3]]

वृश्चतश्च ।
अत्यहो हारुणिः ।
ब्रह्मचारिणे प्रश्नान्प्रोच्य प्रजिघाय ।
परैहि ।
प्लक्षं दय्याम्पातिं पृच्छ ।
वेत्थ सावित्रा ३ न्न वेत्था ३ इति ।
तमागत्य पप्रच्छ ।
आचार्यो मा प्राहैषीत् ।
वेत्थ सावित्रा ३ न्न वेत्था ३ इति ।
स होवाच वेदेति ॥ ३ ॥

[[3-10-9-4]]

स कस्मिन्प्रतिष्ठित इति ।
परोरजसीति ।
कस्तद्यत्परोरजा इति ।

ए॒ष वा॒व स॒ प॒रोर॑जा॒ इति॑ होवाच।

य ए॒ष त॑र्पति।

ए॒षोऽर्वा॑ग्रजा॒ इति॑।

स कस्मि॑न्त्वे॒ष इति॑।

स॒त्य इति॑।

किं तत्स॒त्यमि॑ति।

तप॒ इति॑ ॥ ४ ॥

[[3-10-9-5]]

कस्मि॑न्नु॒ तप॒ इति॑।

ब॒ल इति॑।

किं तद्व॒लमि॑ति।

प्रा॒ण इति॑।

मा स्म॑ प्रा॒णम॑तिं पृच्छ॒ इति॑ माऽऽचा॒र्योऽब्र॑वीदिति॑ होवाच ब्रह्मचा॒री।

स हो॑वाच प्ल॒क्षो द॑य्या॒म्पातिः॑।

यद्वै ब्र॑ह्मचारिन्प्रा॒णम॑त्य॒प्रक्ष्यः॑।

मूर्धा॑ ते॒ व्यप॑तिष्यत्।

अ॒हमु॑त आ॒चार्या॑च्छ्रेया॒न्भवि॑ष्यामि।

यो मा॑ सावि॒त्रे स॒मवा॑दिष्टेति॑ ॥ ५ ॥

[[3-10-9-6]]

तस्मा॑त्सावि॒त्रे न॑ संवदेत।

स यो ह॒ वै सा॑वि॒त्रं वि॒दुषा॑ सावि॒त्रे सं॒वदे॑ते।

सहा॑स्मि॒ज्छ्रियं॑ दधाति।

अनु॑ ह॒ वा अ॒स्मा अ॒सौ तप॑ज्छ्रियं॑ मन्यते।

अन्व॑स्मै॒ श्रीस्त॑पो॑ मन्यते।

अन्व॑स्मै॒ तपो॑ ब॒लं मन्य॑ते।

अन्व॑स्मै॒ बलं॑ प्रा॒णं मन्य॑ते।

स यदा॑ह॒।

सं॒ज्ञानं॑ वि॒ज्ञानं॑ द॒र्शादृ॑ष्टेति॑।

ए॒ष ए॒व तत्॑ ॥ ६ ॥

[[3-10-9-7]]

अथ यदाह ।

प्रस्तुतं विष्टुतं सुता सुन्वतीति ।

एष एव तत् ।

एष ह्येव तान्यहानि ।

एष रात्रयः ।

अथ यदाह ।

चित्रः केतुर्दाता प्रदाता सविता प्रसविताऽभिशास्ताऽनुमन्तेति ।

एष एव तत् ।

एष ह्येव तेऽहो मुहूर्ताः ।

एष रात्रैः ॥ ७ ॥

[[3-10-9-8]]

अथ यदाह ।

पवित्रं पवयिष्यन्त्सहस्वान्त्सहीयानरुणोऽरुणरजा इति ।

एष एव तत् ।

एष ह्येव तेऽर्धमासाः ।

एष मासाः ।

अथ यदाह ।

अग्निष्टोम उक्थ्योऽग्निर्ऋतुः प्रजापतिः संवत्सर इति ।

एष एव तत् ।

एष ह्येव ते यज्ञक्रतवः ।

एष ऋतवः ।

[[3-10-9-9]]

एष संवत्सरः ।

अथ यदाह ।

इदानीं तदानीमिति ।

एष एव तत् ।

एष ह्येव ते मुहूर्तानां मुहूर्ताः ।

जनको ह वैदेहः ।

अ॒हो॒रा॒त्रैः स॒माज॑गाम।
त॒श्च हौ॑चुः।
यो वा अ॒स्मान् वे॑द।
वि॒जह॑त्पा॒प्मान॑मेति ॥ ९ ॥

[[3-10-9-10]]

सर्व॑मायुरेति।
अ॒भि स्व॒र्गं लो॒कं ज॑यति।
नास्या॒मुष्मिँ॑ल्लो॒केऽन्नं॑ क्षीय॒त इति॑।
वि॒जह॑द्दु वै पा॒प्मान॑मेति।
सर्व॑मायुरेति।
अ॒भि स्व॒र्गं लो॒कं ज॑यति।
नास्या॒मुष्मिँ॑ल्लो॒केऽन्नं॑ क्षीय॒ते।
य ए॒वं वे॑द।
अ॒हीना॑ हाश्व॒थ्यः।
सा॒वि॒त्रं वि॒दां॑चकार ॥ १० ॥

[[3-10-9-11]]

स ह॑ ह॒सो हि॒र॒ण्मयो॑ भू॒त्वा।
स्व॒र्गं लो॒कमि॑याय।
आ॒दि॒त्यस्य॑ सायु॒ज्यम्।
ह॒सो ह॑ वै हि॒र॒ण्मयो॑ भू॒त्वा।
स्व॒र्गं लो॒कमे॑ति।
आ॒दि॒त्यस्य॑ सायु॒ज्यम्।
य ए॒वं वे॑द।
दे॒वभा॒गो ह॑ श्रौ॒त॒र्षः।
सा॒वि॒त्रं वि॒दां॑चकार।
त॒श्च ह॑ वाग॒दृश्य॑मा॒नाऽभ्यु॑वाच ॥ ११ ॥

[[3-10-9-12]]

सर्व॑ ब॒त गौ॑त॒मो वे॑द।
यः सा॒वि॒त्रं वे॑देति।

स होवाच।
कैषा वागसीति।
अयमहं सावित्रः।
देवानामुत्तमो लोकः।
गुह्यं महो बिभ्रदिति।
एतावति ह गौतमः।
यज्ञोपवीतं कृत्वाऽधो निपपात।
नमो नम इति ॥ १२ ॥

[[3-10-9-13]]

स होवाच।
मा भैषीर्गौतम।
जितो वै ते लोक इति।
तस्माद्ये के च सावित्रं विदुः।
सर्वे ते जितलोकाः।
स यो ह वै सावित्रस्याष्टाक्षरं पदं श्रियाऽभिषिक्तं वेदं।
श्रिया हैवाभिषिच्यते।
घृणिरिति द्वे अक्षरे।
सूर्य इति त्रीणि।
आदित्य इति त्रीणि ॥ १३ ॥

[[3-10-9-14]]

एतद्वै सावित्रस्याष्टाक्षरं पदं श्रियाऽभिषिक्तम्।
य एवं वेदं।
श्रिया हैवाभिषिच्यते।
तदेतदृचाऽभ्युक्तम्।
ऋचो अक्षरे परमे व्योमन्।
यस्मिन्देवा अधि विश्वे निषेदुः।
यस्तं न वेद किमृचा करिष्यति।
य इत्तद्विदुस्त इमे समासत इति।
न ह वा एतस्यर्चा न यजुषा न साम्नाऽथोऽस्ति।

यः सावित्रं वेदं ॥ १४ ॥

[[3-10-9-15]]

तदेतत्परि यदैवचक्रम्।

आर्द्रं पिन्वमानं स्वर्गे लोक एति।

विजहद्विश्वा भूतानि संपश्यत्।

आर्द्रो ह वै पिन्वमानः स्वर्गे लोक एति।

विजहन्विश्वा भूतानि संपश्यन्।

य एवं वेदं।

शूषो ह वै वाष्णोयः।

आदित्येन समाजगाम।

तं हौवाच।

एहि सावित्रं विद्धि।

अयं वै स्वर्ग्योऽग्निः।

पारयिष्णुरमृतात्संभूत इति।

एष वाव स सावित्रः।

य एष तपति।

एहि मां विद्धि।

इति हैवैनं तदुवाच ॥ १५ ॥

द्यतो द्यतो वेदेति तप इति समवादिष्टेति तद्रात्रेऋतव एति चकारोवाच नम इत्यादित्य इति त्रीणि सावित्रं वेदं विद्धि पञ्च च ॥ ९ ॥

प्रजापतिर्देवान्संज्ञानं प्रस्तुतं तान्यहान्येष रात्रयश्चित्रः केतुस्तेऽहो मुहूर्ता रात्रैः पवित्रं तैऽर्धमासा अग्निष्टोमा यज्ञक्रतव इदानीं मुहूर्तानां जनकोऽहीना देवभागः कैषा वाङ्मा शूषो ह वै षोडश ॥

[[3-10-10-1]]

इयं वाव सरघा।

तस्या अग्निरेव सारघं मधु।

या एताः पूर्वपक्षापरपक्षयो रात्रयः।

ता मधुकृतः।

यान्यहानि।

ते मधुवृषाः।

स यो ह वा एता मधुकृतश्च मधुवृषाश्च वेद।
कुर्वन्ति हास्यैता अग्नौ मधु।
नास्यैष्टापूर्तं धयन्ति।
अथ यो न वेद ॥ १ ॥

[[3-10-10-2]]

न हास्यैता अग्नौ मधु कुर्वन्ति।
धयन्त्यस्येष्टापूर्तम्।
यो ह वा अहोरात्राणां नामधेयानि वेद।
नाहोरात्रेष्वार्तिमाच्छति।
संज्ञानं विज्ञानं दर्शां दृष्टेति।
एतावनुवाकौ पूर्वपक्षस्याहोरात्राणां नामधेयानि।
प्रस्तुतं विष्टुतं सुता सुन्वतीति।
एतावनुवाकावपरपक्षस्याहोरात्राणां नामधेयानि।
नाहोरात्रेष्वार्तिमाच्छति।
य एवं वेद ॥ २ ॥

[[3-10-10-3]]

यो ह वै मुहूर्तानां नामधेयानि वेद।
न मुहूर्तेष्वार्तिमाच्छति।
चित्रः केतुर्दाता प्रदाता सविता प्रसविताऽभिशास्ताऽनुमन्तेति।
एतेऽनुवाका मुहूर्तानां नामधेयानि।
न मुहूर्तेष्वार्तिमाच्छति।
य एवं वेद।
यो ह वा अर्धमासानां च मासानां च नामधेयानि वेद।
नार्धमासेषु न मासेष्वार्तिमाच्छति।
पवित्रं पवियिष्यन्त्सहस्वान्त्सहीयानरुणोऽरुणरजा इति।
एतेऽनुवाका अर्धमासानां च मासानां च नामधेयानि ॥ ३ ॥

[[3-10-10-4]]

नार्धमासेषु न मासेष्वार्तिमाच्छति।
य एवं वेद।

यो ह वै यज्ञक्रतूनां चर्तूनां च संवत्सरस्य च नामधेयानि वेदं।
न यज्ञक्रतुषु नर्तुषु न संवत्सर आर्तिमाच्छति।
अग्निष्टोम उक्थ्योऽग्निर्ऋतुः प्रजापतिः संवत्सर इति।
एतेऽनुवाका यज्ञक्रतूनां चर्तूनां च संवत्सरस्य च नामधेयानि।
न यज्ञक्रतुषु नर्तुषु न संवत्सर आर्तिमाच्छति।
य एवं वेदं।

यो ह वै मुहूर्तानां मुहूर्तान्वेदं।
न मुहूर्तानां मुहूर्तेष्वार्तिमाच्छति।
इदानीं तदानीमिति।
एते वै मुहूर्तानां मुहूर्ताः।
न मुहूर्तानां मुहूर्तेष्वार्तिमाच्छति।
य एवं वेदं।

अथो यथा क्षेत्रज्ञो भूत्वाऽनुप्रविश्यान्नमत्ति।
एवमेवैतान्क्षेत्रज्ञो भूत्वाऽनुप्रविश्यान्नमत्ति।
स एतेषामेव संलोकतां सायुज्यमश्नुते।
अप पुनर्मृत्युं जयति।

य एवं वेदं ॥ ४ ॥

न वेदैवं वेदानुवाका अर्धमासानां च मासानां च नामधेयानि मुहूर्तेष्वार्तिमाच्छति नव च ॥ १० ॥
इयमहोरात्राणां संज्ञानं पूर्वपक्षस्य प्रस्तुतमपरपक्षस्य मुहूर्तानां चित्रः केतुरर्धमासानां पवित्रं
यज्ञक्रतूनामग्निष्टोमो यज्ञक्रतूनामिदानीं मुहूर्तानां मुहूर्तान्वेदेदानीमथो द्वादश ॥

[[3-10-11-1]]

कश्चिद्ध वा अस्माल्लोकात्प्रेत्य।
आत्मानं वेदं।
आयमहमस्मीति।
कश्चित्स्वं लोकं न प्रतिप्रजानाति।
अग्निमुग्धो हैव धूमतान्तः।
स्वं लोकं न प्रतिप्रजानाति।
अथ यो हैवैतमग्निं सावित्रं वेदं।
स एवास्माल्लोकात्प्रेत्य।

आत्मानं वेद।

अयमहमस्मीति ॥ १ ॥

[[3-10-11-2]]

स स्वं लोकं प्रतिप्रजानाति।

एष उं वेवैनं तत्सावित्रः।

स्वर्गं लोकमभिवहति।

अहोरात्रैर्वा इदं सयुग्भिः क्रियते।

इतिरात्रायादीक्षित।

इतिरात्रायं व्रतमुपागुरिति।

तानिहानेवंविदुषः।

अमुष्मिल्लोके शैवधिं धयन्ति।

धीतं ह वै स शैवधिमनु परैति।

अथ यो हैवैतमग्निं सावित्रं वेद ॥ १ ॥

[[3-10-11-3]]

तस्य हैवाहोरात्राणि।

अमुष्मिल्लोके शैवधिं न धयन्ति।

अधीतं ह वै स शैवधिमनु परैति।

भरद्वाजो ह त्रिभिरायुर्भिर्ब्रह्मचर्यमुवास।

तं ह जीर्णिं स्थविरं शयानम्।

इन्द्रं उपव्रज्यौवाच।

भरद्वाज।

यत्तं चतुर्थमायुर्दद्याम्।

किमेनेन कुर्या इति।

ब्रह्मचर्यमेवैनेन चरेयमिति होवाच ॥ ३ ॥

[[3-10-11-4]]

तं ह त्रीन्गिरिरूपानविज्ञातानिव दर्शयांचकार।

तेषां हैकैकस्मान्मुष्टिनाऽऽददे।

स होवाच।

भरद्वाजेत्यामन्त्र्य।

वेदा वा एते।
अनन्ता वै वेदाः।
एतद्वा एतैस्त्रिभिरायुर्भिरन्ववोचथाः।
अथ त इतरदननूक्तमेव।
एहीमं विद्धि।
अयं वै सर्वविद्येति ॥ ४ ॥

[[3-10-11-5]]

तस्मै हैतमग्निं सावित्रमुवाच।
तं स विदित्वा।
अमृतो भूत्वा।
स्वर्गं लोकमियाय।
आदित्यस्य सायुज्यम्।
अमृतो ह वै भूत्वा।
स्वर्गं लोकमेति।
आदित्यस्य सायुज्यम्।
य एवं वेद।
एषो एव त्रयीं विद्या ॥ ५ ॥

[[3-10-11-6]]

यावन्तं ह वै त्रय्या विद्यया लोकं जयति।
तावन्तं लोकं जयति।
य एवं वेद।
अग्नेर्वा एतानि नामधेयानि।
अग्नेरेव सायुज्यं सलोकतामाप्नोति।
य एवं वेद।
वायोर्वा एतानि नामधेयानि।
वायोरेव सायुज्यं सलोकतामाप्नोति।
य एवं वेद।
इन्द्रस्य वा एतानि नामधेयानि ॥ ६ ॥

[[3-10-11-7]]

इन्द्रस्यैव सायुज्यं सलोकतामाप्नोति ।

य एवं वेद ।

बृहस्पतेर्वा एतानि नामधेयानि ।

बृहस्पतेरेव सायुज्यं सलोकतामाप्नोति ।

य एवं वेद ।

प्रजापतेर्वा एतानि नामधेयानि ।

प्रजापतेरेव सायुज्यं सलोकतामाप्नोति ।

य एवं वेद ।

ब्रह्मणो वा एतानि नामधेयानि ।

ब्रह्मण एव सायुज्यं सलोकतामाप्नोति ।

य एवं वेद ।

स वा एषोऽग्निरपक्षपुच्छो वायुरेव ।

तस्याग्निर्मुखम् ।

असावादित्यः शिरः ।

स यदेते देवते अन्तरेण ।

तत्सर्वं सीव्यति ।

तस्मात्सावित्रः ॥ ७ ॥

अयमहमस्मीति वेद होवाच सर्वविद्येति विद्येन्द्रस्य वा एतानि नामधेयानि ब्रह्मण एव सायुज्यं सलोकतामाप्नोति सप्त च ॥ ११ ॥

अग्नेर्वायोरिन्द्रस्य बृहस्पतैः प्रजापतेर्ब्रह्मणः वै सप्त ॥

संज्ञानं भूस्त्वमेव संवत्सरोसि भू राइयसवे विपश्चिते प्रजापतिर्देवानियं वाव सरघा कश्चिद्वैकादश ॥

११ ॥

संज्ञानं राज्ञी मूर्धा हृदय एष संवत्सरो नार्धमासेषु नवचत्वारिंशत् ॥ ४९ ॥